

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Philosophia Aristotelica - Cod. Ettenheim-Münster 289

Aristoteles

[S.l.], [17. Jahrh.]

Caput 1mum

[urn:nbn:de:bsz:31-130062](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-130062)

Organum Aristotelicum
Sive disputationes in universam partem logicam

Prefatio.

Præter Aristotelis logicam commune et universonale organum sive instrumentum scientiarum vocat. nec est facile et cum fructu quisquam ad alias scientias pergamit, quam regulas et modos sibi in logica didicerit; quibus veluti solidam armis instructis scientiam ac scientiam suam defensivè et offensivè inveriposuit: cum quod ad scientiam requiratur facultas bene ratiocinandi ac discernendi, datum negotium est officium logicæ in eo consistit, ut præcepta Aristotelis scientiis communia et ad bene ratiocinandum necessaria tradat: id quod igitur logicæ est nomen à græca voce logos derivatum satis indicat, ad qua facultas rationalis et formalis vocat, eo quod dirigat operationes rationales ad comparanda scientias, ex quo non esse potest quandoque logica aliis sit necessaria, quæ ad alias scientias operantur, et quandoque in huiusmodi, qui logicam per unum usum et criminantur. Decon bene dixerunt Aristoteles discipulo tria necessaria esse debet: ino ingenium, et exercitiationem sive disputationem, et huiusmodi disciplinam philosophicam. hæc breviter promittere placebit, nunc ad ipsa prælegomena sive questionem præliminarem, et quasi præloqualem de obiecto, natura, et proprietatibus logicæ progrediamur.

Disputatio prima

Præliminaris sive prælegomena de natura obiecti, et proprietatibus logicæ.

Quæstio prima de obiecto logicæ

Capitulum primum de obiecto in communi eiusque divisione.

Quæstio in communi ab obiecto solummodo est illud, circa quoniam potentia vitalis, vel ars, vel scientia, per actus suos versatur: hæc obiectum intellectus sunt res intelligibiles, voluntatis,

credibile, color et lux sunt obiectum potentia visiva quia
circa hoc per actum suum fuerit visioem oculi versatur ubi
ten visioem videndo v. g. auram et se ipsam aliquo modo videat. in
ten e obiectum fuerit igitur ut quod sed ten ut quo. notabilis autem
universaler neg hie proprie loqui de obiecto artium, sive habituum
practicorum et vero de obiecto scientiarum pure speculativarum.

2

Quid sit obiectum in proximum et remotum. proximum e quod
directe et immediate ab actu scientifico attingit. remotum e quod
indirecte et mediante obiecto proximo attingit. ita imago Christi
Christi e obiectum proximum visionis et cognitionis meae, Christus
remotum. Similiter eto in aequalum et in aequalum. aequalum sive
totale e collectio omnium obiectuum in aliqua scientia per se intelligibilem.
in aequalum sive parziale e unum obiectum ex illis. ita artis pictoria
obiectum aequalum sunt oes picture ab arte considerabiles. obiectum
vero parziale sunt singula seorsim. Quibus eto in materiale et formale.
materiale e in quo velut in materia obiectum formale sive forma arti-
ficiali inducitur, et attingit per aliud. obiectum vero formale e ipsa
forma introducenda, que attingit immediate per se. ita nervus in
arte psalteria e obiectum materiale, forma vero et figura obiectum formale.

3

Quid sit ratio maxime in habitibus practici ac potentia vitalibus in
obiectum formale quod, et obiectum formale quod, vel rationem formalem
sub qua. obiectum formale quod sive volunum e id, quod potentiam movet
ad aliquid attingendum et per se attingit, ut e ipsa veritudo vel
figura induenda in obiectum materiale. obiectum formale quo e ipsa
artificiosa obiectum materiale, per quam a potentia vel habitibus attingit.
Et quia hoc abilitudo e diversa, ita ut vel hoc vel illo modo, hac vel
illa potentia attingi possit, per hanc rationem divergunt tendentiam unam
habitibus et una potentia ab altera distinguunt, licet una idem obiectum
materiale versent. ita operationes mentis v. g. ut sunt actus vitales,
pertinent ad grammaticam vel dirigibilem ad logicam item ars
figuraria v. g. ars ductibilis utraq; pro obiecto materiali habet et vel
argentum et pro formali quod figuram coarctat v. g. ita ut salta diver-
sitas se tenet ex diversa ratione formali sub qua. figuraria e con-
tracta obiectum vel fugile, ductoria vel ductile. ex quo patet vitalis laudem

dirigibilitatem & credibilitatem a: Et ostendit quo sine rationem formalem sub qua eadem res a diversis diversis considerat

4

quidid s: ito in actum communitati, attributum est attributioni. actum commune vel considerati e de id, quod quomodocumque in aliqua arte sine per se sine per accidens attingit. actum attributum e, quod per se et necessario ordinat vel utriusque tanquam negatione finem, ita ut in eo presentia et populi quiescere. actum attributionis e quod ab arte cuius e actum inmediate ino et per se tanquam finis intendit in unig effusione, si habitus e practicus, vel contemplatione, si e speculative ita quicquid ut necessario referat referri vel utriusque. ita in arte pictoria vq: conuasio penicilli proportionalia colorum etc. sunt attributa in oculo actum attributionis. si e in scientia speculative vq: theologia contemplatio dei e actum attributionis, angelis vero, sacramento ad alia sunt attributa seu media. actum attributionis solale ut dicit e colubio animi actum quo per se ab habitibus intenditur, in oculo e actum et partiale e unum ex eis quod e necessario ordinat vel utriusque, sed in quo aliquis tanquam partialis conuasio vel scientie vq: ita e habitus vel artificium prout in eis quiescere, et ab eo denominari. porro in ser ipa acta attributionis tenent e principalem, et alterum minus principalem sine igno-tilis, quin tenent per propterea necessario vel utriusque ordinat.

50

Solale propterea ino tria sine bene distinguendo, artij, filices artificij et arte facti. sine artij e id, quod ab arte ino et per se intendit, et hic solus e actum attributionis. sine artificij e, quem illi exprimate voluntate vel conuasio intendit. sine arte facti e id, ad quod dicit opus ex natura sua, vel conuasio hominum ordinati- one, ac uero ordinat. ita sine archi-lectonica vq: e domus in quo arq: quicquid, sine artificij arti subingit e luem sine arte facti e hominum uero conuasio etc. Nota ito quod aliquid si e actum acti attributionis, et aliud e actum partiale acti attributionis. sic lapideus calx arena etc: sunt per se edificij, et tunc sunt actum partiale, quia e sunt aliquid per se intendibile, in quo prout in populi quiescere, unde in hoc theologice, in quo nihil vq: n: distribuit. e actum partiale e partij acti solale, sed lapideus, sunt partij qd sunt actum partiale attributionis regat contino

hic est actum attributionis partialis, sed per se totum, totalis, h
tenet autem par totalis est actum attributionis partialis.

Quidem cum in questione de octo logica frequenter dicitur hanc
locum: potentia habet ad actum, quoniam explicita aliquid per se
notabiliter inter se per potentiam hic intelligi ab intentione rei ad aliquid
faciendum vel recipiendum. applicatio ad aliquid faciendum totalis est
sicut actus quia agit ultra potentiam quia recipit. Ita ignis habet
potentiam ad calefaciendum aerem potentiam ad extinguendum calorem
vel lucem. habitus autem est de quo solo hic loquimur, est quodlibet
quodammodo ex frequentibus actibus stabiliter personarum et potentiam
facilitat ad operandum, hoc est ad exercendum actus, sicut illic potentia
lingua habitus. Ita qui sapienter disputat acquirit habitum ad facilitatem
disputandi, qui sapienter blasphemant acquirit habitum ad facilitatem
blasphemandi. habitus speculativi sunt quorum finis est veritas, seu
qui consistunt in cognitione veri, quin actum faciunt ad theologia
quidem in cognitione veri. habitus practici est cuius finis est opus,
sive qui in quibus in sola cognitione, sed eam ut dirigat ad aliquid
faciendum, dividit in facultatem et arbitrium. factus est qui respicit
opus post se, ut sunt artes mechanice, ita statutoria reliqua in
marmore figuram. actus est qui in aliquid opus post se, sed habitus
opus transiens. Ita transiens canibus vel foras, qui est opus magis.
id quod recipitur a potentia passiva, dicitur sicut actus vel forma: quod
autem ab ea producitur dicitur sicut effectus, vel est actus. productio actus
vocalis actus, receptio forma in fructu vocalis passio, actum vocalis
passum. sicut autem productio actus et passio realiter sunt idem,
actus alii sunt directi, alii eliciti. eliciti diriguntur aut regulantur
verum immediate ab habitu et sunt ipsa regula. directi mediate
verum ab habitu, et sunt actus facti sive regulati iuxta regulas,
sive actus eliciti: potest autem idem actus esse eliciti et directi,
sed respectu divergentem. hoc breviter indicasse sufficiat.

Hic contra divisionem actus: actum formale, quod attingit per se,
est generalius, sed tale est actum attributionis, quod sunt idem. si dicitur
actum formale, quod attingit per se in toto, est per se absolute
non ordinatum, vel est habitus ad actum attributionis, vel est habitus
per alium tanquam medium ad tanquam finem. Est una cum
obto materiali, actum ordinatum ad actum attributionis. hic de

De obto in comuni propositis queritur quid sit quale sit obto
logice scilicet tam formale quam materiale, propeo minimum viginti
divergentia divergenti statuentis sententia: nos plerique omnes sequentes
diversas examinationes, scilicet scilicet, intellectum re, ex rationis
et conceptus, de his est praecipue, controversis, insipienter à vobis

Capitulum I

De voce si adaequatum est primarium obto
vel materiale vel formale logice scilicet

¶ Cuius cum communissima antiquiorum et recentiorum, nec non
obto adaequatum est primarium vel formale vel materiale logice scilicet
et quia adversarii se sententiam suam auctoritate et ratione probare
conantur, convenit ut pariter armis contrarios ingremus probare
imo, cum sit questio facti acriteritose, illud probabilis forte non habuit
pro obto imo et adaequato suo logice, quod vel est vel praecipue est pluri-
mi eius interpretes conveniant in de obto imo in logice scilicet, sed
vel est vel praecipue est pluri: cuius interpretes conveniant, voce non est
immo obto logice scilicet, quod probabilis forte, voce non habuit pro
obto imo et adaequato suo logice, noque videtur auctores, nisi dicitur
scilicet est habens interpretes, ita dicitur, ut nullus agnoscerit proler
le et paucos alios, qui fuerint sine imo in logice scilicet, probas minor
adducendo aliquas eorum imo in interpretibus, et ex praecipue quae ad-
versarii male pro se citant: cum est sit questio nominis et facti, nullus
eius veritas non potest ostendi quoniam ex sincera interpretatione praecipuum
auctorem, qui se in philosophia fore habens fuerit, patet in theologia,
quoniam consensu et interpretatione in dubio scripturae sanctorum, imo
sanctis scripturis praecipue dicitur Thomae contra erro de fide et de
obto logice scilicet, loquuntur ad se et ad alterum ubi sermo sit
per auctorem et non per se, et postea post: rationatione auctorem ubi
per se, et hoc loquitur in sermo ubi sermo imo in interpretibus logice
scilicet, cum quo et contrarietate quaestione sita praecipue articulo
suo auctorem: ut inquit quis affirmaret materiam prohiberi et exemplum
edificium, ita incongrue a scripturis dialecticam per se agere de veritate.
Eo modo Thomae in initio libri in heribermeyas ad ed cum
eo praecipue: scilicet dicitur scilicet loquuntur in tres partes, scilicet tres
mentis operationes intellectus: scilicet autem ob in dictione auctorem